

"İkinci temsil: Mukabele sırrıdır." Temsili devamıyla birlikte detaylıca açar mısınız? Sanki şeffaflık misâlindeki güneş ile mukabele misâlindeki adam aynı vazifeyi görüyor ve etraflarındaki şeylere aksediyorlar. Aradaki farkı izah eder misiniz?

Konunu devam şöyledir:

"Meselâ: Zihayat ferdlerden (yani insanlardan) tereküb eden bir daire-i azîmenin nokta-i merkeziyesindeki ferden elinde bir mum ve daire-i muhitteki ferdlerin ellerinde de birer âyine farzedilse; nokta-i merkeziyenin muhit âyinelerine verdiği feyiz ve cilve-i aks, müzahametsiz, tecezzisiz, tenakussuz, nisbeti birdir."(1)

Her iki temsil arkasında büyük benzerlik vardır. Aradaki tek fark, şahısların ellerindeki aynaların muma mukabil tutulmasıdır. Yani birincisinde feyiz verme, ikincisinde ise feyiz alma esastır. Her ne kadar, **"nokta-i merkeziyenin muhit âyinelerine verdiği feyiz"** ifadesi, güneşin feyiz vermesiyle aynı gibi görünse de bu temsilin **"mukabele sırrı"** olmasından hareketle burada esas olanın feyiz alma olduğu anlaşılıyor. **Yani bir ayna da binlerce ayna da kendilerini güneşe mukabil tutsalar hepsi aynı feyzi birlikte alırlar, yer darlığı olmaz.** Güneş de feyzini bunların tamamına aynı kolaylıkla verir.

Bu temsillerin tümünde esas olan, **"az ile çoğun, bir ile binin fark etmediği"**dir. Bu iki temsilde aynı hakikate iki ayrı yönden baktırılmıştır.

Üstat Hazretleri, dersin sonunda, mahlukat âleminden verilen bu temsillerin mizaniyla o kudretin tartılamayacağına özellikle dikkat çekiyor. Kendi ifadesiyle:

"Şu altı sırrın küçük mizanlarıyla o kudret tartılmaz ve münasebete giremez. Yalnız fehme takrib ve istib'adı izale için zikredilir."(2)

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dokuzuncu Söz.](#)

(2) bk. [age.](#)